

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาศิลปะบันเทิงพื้นบ้านล้านนา บทสะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้านและการเปลี่ยนแปลง
คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเภทของศิลปะพื้นบ้านล้านนา ที่จะทำการศึกษาไว้ 3 ประเภท ได้แก่ คำว
เพลงซอ เพลงพื้นเมือง และได้กำหนดวิธีการศึกษาเป็น 2 วิธี คือ

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

เนื่องจากศิลปะบันเทิงพื้นบ้านของล้านนาทั้ง 3 ประเภทที่คณะผู้วิจัยสนใจศึกษานี้เป็น
คติชาวบ้านที่สั่งสมและถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาข้อมูลของศิลปะ
บันเทิงพื้นบ้านล้านนาทั้ง 3 ประเภท จากเอกสารทางวิชาการของบรรดานักวิชาการและศิลปินพื้นบ้าน
ที่ได้รวบรวมไว้โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารนั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้
แก่

ขั้นตอนที่ 1 ค้นหาและรวบรวมเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ คำว
เพลงซอ และเพลงพื้นเมืองในยุคสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 จัดหมวดหมู่ของเอกสารที่ค้นหา และรวบรวมได้ โดยเอกสารของศิลปะ
บันเทิงทั้ง 3 ประเภทจะถูกแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- ด้านประเภท
- ด้านเนื้อหา
- ด้านฉันทลักษณ์
- ด้านกระบวนการนำเสนอ

ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาและรูปแบบของ
คำว เพลงซอ และเพลงพื้นเมืองในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง และ
ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของศิลปะบันเทิงพื้นบ้าน 3 ประเภทดังกล่าวที่มีต่อสังคมล้านนา

2. การศึกษานาถสันาม

สืบเนื่องจากวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ

1. ศึกษารูปแบบ และเนื้อหาของศิลปะบันเทิงพื้นบ้านล้านนา 3 ประเภท คือ คำว เพลงซอ และเพลงพื้นเมือง
2. ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนาที่ปรากฏอยู่ใน คำว เพลงซอ เพลงพื้นเมือง
3. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของศิลปะบันเทิงพื้นบ้านล้านนาทั้ง 3 ประเภท และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง
4. ศึกษาอิทธิพลของศิลปะบันเทิงพื้นบ้านล้านนาทั้ง 3 ประเภท ที่มีต่อสังคมล้านนา และผลการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงศิลปะบันเทิงพื้นบ้าน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังกำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยว่าต้องการศึกษาวิจัยในจังหวัด เชียงใหม่ ช่วงปี พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2536 ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้มีแนวทางในการศึกษานาถสันาม

2.1 การสัมภาษณ์ครูศิลปะพื้นบ้าน คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ครูศิลปะพื้นบ้านด้าน คำว เพลงซอ และเพลงพื้นเมือง ด้านละ 15 คน ซึ่งการสัมภาษณ์นอกจากต้องการรวบรวมข้อมูลของศิลปะบันเทิงทั้ง 3 ประเภทในด้าน ประเภท เนื้อหา จันลักษณ์ และกระบวนการนำเสนอแล้ว คณะผู้วิจัยยังต้องการเก็บข้อมูลตามลักษณะข้อมูลทางคติชนวิทยา 3 พวก คือ

2.1.1 เนื้อหา ของคำว เพลงซอ และเพลงพื้นเมืองในสมัยปัจจุบันขณะที่ทำ การศึกษา

2.1.2 กระบวนการทางคติชนวิทยา หมายถึง วิธีการถ่ายทอดศิลปะบันเทิง พื้นบ้าน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสืบทอด รักษา และสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ขณะที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาทาง คติชนวิทยา

2.1.3 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับคติชนวิทยา หัตถ์ความคิดของผู้สืบทอด ท้าที่ แทน
ของเรื่องที่แสดงออกในเชิงสุนทรียภาพ หรือการใช้ศิลปะต่าง ๆ
จิตวิทยาของกลุ่มและปัจเจกบุคคล ปฏิกริยาของสังคมที่มีต่อเนื้อหาและ
สถานการณ์ในคติชนพื้นบ้าน

2.2 การสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชาวพื้นเมืองที่เป็นผู้รับสารจากศิลปินแห่งชาติทั้ง 3
ประเภท จำนวน 50 คน

นอกจากการสัมภาษณ์ครูศิลปินพื้นบ้านผู้ทำหน้าที่ผลิตและส่งต่อศิลปินแห่งชาติทั้ง 3
แล้ว คณะผู้วิจัยยังดำเนินการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชาวพื้นเมืองที่รับสารจากศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภท
นี้ เพื่อความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภท เป็นสารที่ต้องประกอบด้วย ผู้ส่งสาร
เนื้อหาของสาร และผู้รับสาร ในการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชาวพื้นเมือง คณะผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเกี่ยว
กับ

2.2.1 ความคิดเห็นของผู้อาวุโสชาวพื้นเมืองที่มีต่อศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภท

2.2.2 อิทธิพลของศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

2.2.3 ความคิดเห็นที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภท
อนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภท

2.3 การสังเกต

คณะผู้วิจัยได้แบ่ง เวลาการศึกษาภาคสนามส่วนหนึ่งไว้สำหรับการเข้าร่วมงานใน
วันสำคัญทางพุทธศาสนา และงานมหรสพต่าง ๆ ที่มีการแสดงศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภท เพื่อสังเกตข้อมูล
ที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 กระบวนการนำเสนอในการเลือกประเภท เนื้อหา และวิธีการนำเสนอ
ของศิลปินแห่งชาติทั้ง 3 ประเภทที่มีความแตกต่างกันตามวาระโอกาสของวันสำคัญ
ทางพุทธศาสนาและงานมหรสพ

2.3.2 ท่าทีของกลุ่มผู้รับสารที่มีต่อศิลปิน เติ้งพันบ้าน

2.3.3 อิทธิพลของศิลปิน เติ้งพันบ้านที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ระเบียบวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูศิลปินพันบ้านของศิลปิน เติ้งพันบ้านทั้ง 3 ประเภท และผู้อาวุโสชาวพันเมือง 50 คน คณะผู้วิจัยมีรายละเอียดในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ 2 กลุ่ม คือ ครูศิลปินพันบ้าน และผู้อาวุโสชาวพันเมือง การเลือกกลุ่มตัวอย่างชั้นแรกจึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) โดยมีจุดมุ่งหมายในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ต้องการกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูศิลปินพันบ้านในฐานะผู้ผลิตสื่อ (สาร) และต้องการกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อาวุโสชาวพันบ้านในฐานะผู้รับสื่อ (สาร) โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูศิลปินพันบ้าน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูศิลปินพันบ้าน คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงก้อนหิมะ (Snowball Sampling) โดยเริ่มต้นจากการสอบถามนักวิชาการในสถาบันการศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับศิลปินพันบ้านของล้านนาจากการสอบถามนักวิชาการ คณะผู้วิจัยได้รายชื่อของครูศิลปินพันบ้านแต่ละด้าน คือ ด้านท้าว ด้านเพลงซอ และด้านเพลงพันเมือง มาจำนวนหนึ่ง หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยเฝ้าทำการสัมภาษณ์ครูศิลปินพันบ้านตามรายชื่อขั้นต้น และเมื่อสัมภาษณ์เสร็จจึงสอบถามจากครูศิลปินแต่ละท่าน ท่อว่าคณะผู้วิจัยสมควรสัมภาษณ์ครูศิลปินพันบ้านท่านใดอีก ด้วยวิธีการเช่นนี้ คณะผู้วิจัยจึงสามารถเก็บข้อมูลจากครูศิลปินพันบ้านแต่ละด้านไว้จนครบจำนวน 45 คนตามที่ต้องการ

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อาวุโสชาวพันเมือง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อาวุโสชาวพันเมือง คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยคณะผู้วิจัยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าเมื่อ

คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูศิลป์ในพื้นที่บ้านแต่ละบ้านจากท้องถิ่นใด คณะผู้วิจัยก็จะสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชาวพื้นเมือง
ของท้องถิ่นนั้นที่ผู้วิจัยไปพบด้วย

นอกจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความบังเอิญ โดยอาศัยท้องถิ่นเป็นหลักเกณฑ์แล้ว
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ที่คณะผู้วิจัยเข้าร่วมงานในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และงาน
มหรสพต่าง ๆ คณะผู้วิจัยก็ได้เลือกสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชาวพื้นเมืองที่มาร่วมงานดังกล่าวด้วย

PAYAP UNIVERSITY